

- az elektronikus információk eléréséhez szükséges eszközök (több száz PC);
- adott a nyugodt, zajmentes tanulás, önálló munkavégzés lehetősége;
- adott a könyvtárosi, informatikus-könyvtárosi felkészültség;
- folyamatos az olvasók képzése az elektronikus források használatára.

A Szegedi Tudományegyetem valamennyi könyvtára integrálódik az új könyvtárba, amely Szeged város egyik legnagyobb épülete lesz. Az épületben nem csak könyvtár lesz, hanem egy nagy konferenciaközpontot is kialakítanak, ezen kívül itt működnek majd a hallgatói szolgáltató irodák is. Az előadó fotókon, ábrákon bemutatta az egyes olvasói tereket, kiszolgáló övezeteket. Az építkezés nyomon követhető fényképeken a könyvtár honlapján, *Épül az új egyetemi könyvtár* címen.

Mader Béla bízik abban, hogy még ebben az évben megnyílik az új szegedi egyetemi könyvtár.

(fi)

Határok nélküli kapcsolatok. Konferencia Békéscsabán

2004 márciusa a konferenciák időszeke volt országszerte, a Békés Megyei Könyvtár sem maradt ki ebből a sorozatból. 25–26-án *Könyvtárak az Európai Unió bővítése után* alcímmel rendezett tanácskozást a *Nemzeti Kulturális Alapprogram Könyvtári Kollégiumának támogatásával*.

Ezt a rendezvényt három hasonló esemény előzte meg (1992, 1994, 1996) különböző témákban. Korábban más alkalmak is lehetővé tették az együttműködést, már a 80-as években a szomszédos országok könyvtáraiba eljuttatott könyvadományok, később a tapasztalatsere-látogatások, az ösztöndíjasok fogadása a Békés Megyei Könyvtárban, legutóbb pedig a könyvtárunk fennállásának ötvenedik évfordulója kapcsán megrendezett tanácskozáson láthattuk vendégül a különböző régiók könyvtárvezetőit, illetve egyesületi elnökeit. Öt régióból (Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Dél-Baranya, Vajdaság) jöttek a vendégeink, összesen negyvenheten a határon túlról, valamint tíz hazai könyvtáros. Örültünk annak, hogy lehetőségünk volt felfe-

dezni új arcokat, és boldogan ölelhattük át azokat is, akikkel már többször találkoztunk.

Programunkat két helyszínen – Békéscsabán és Gyulán – rendeztük meg, így a megyeszékhely mellett Gyula idegenforgalmi nevezetességeivel is megismerkedhettek a könyvtárosok.

Az előadások témájának aktualitását *Magyarország EU-csatlakozása adta*. Ebben a kérdés-körben még mindig nagy a bizonytalanság és az információhiány. Különösen fontos számunkra, hogy kapcsolataink továbbfejlesztésében milyen perspektívák és támogatások várhatók. Kolléganőimmal, *Litauszky Györgynével* és *Vizsnyiczai Mártával* a program megszervezésénél és a meghívandó előadók listájának összeállításánál arra törekedtünk, hogy hasznos, sokrétű információkat nyújtsunk, és ezeket szakmai körben elismert előadók prezentálják magas színvonalon. Az első nap előadásai az EU kisebbségi politikájára helyezték a hangsúlyt, míg a második nap konkrétan kapcsolódott könyvtárügyi elméleti és gyakorlati kérdéseikhez. Ez a cikk (keretei miatt) csak nagyon összesűrített impulzusok sorozata, közel sem képes teljességgel közvetíteni mindazt, ami a két nap alatt elhangzott.

Dr. Ambrus Zoltán igazgató köszöntőjében hangsúlyozta, hogy Békés megye fekvése, történelmi hagyományai arra készítetnek bennünket, hogy *határon túli kapcsolatainkat a határok változásai ellenére is fenntartsuk*. Az anyanyelven kívül adottak azok a technikai eszközök és információhordozók, amelyek közelibbé és hatékonyabbá tehetik ezeket.

A megyegyűlés elnöke, *Varga Zoltán* nyitotta meg a rendezvényt, akinek nagy érdeme volt abban, hogy 1998-ban a Békés Megyei Könyvtárban jött létre az EU-pont. Véleménye szerint az idő bebizonyította, hogy jó helyre került a szolgáltatás, nemcsak a megyei könyvtárban, hanem a megye kilenc másik települési könyvtárában is. A soknemzetiségű Békés megye bemutatása után utalt arra, hogy május elsejét követően az egyesült Európában óriási változások várhatók. Mivel sokan nincsenek elegendő információ birtokában, a könyvtáraknak sok a tennivalójuk.

Dr. Kovács Péter, a Miskolci Egyetem Nemzetközi Jogi Tanszékének egyetemi tanára előadásában arról beszélt, hogyan működik az emberi jogoknak, ebből kiemelten a *nemzeti kisebbségek jogainak* védelme az Európai Tanács ke-

reteiben. Néhány példán keresztül illusztrálta az Emberi Jogok Európai Bíróságának kisebbségvédelmi gyakorlatát – az idegenkedéstől a kisebbségi problematika iránti nagyobb megértésig (pl. roma ügyek a strasbourgi bíróságon). A vallási közösségek autonómiája is a jogállamiság keretei között kell, hogy megfogalmazódjon. A bíróság négyezer ítéletet hozott fennállása során, ebből mindössze tíz foglalkozott kisebbségi ügyekkel. Hallhattuk tőle azt is, hogyan segíti elő a kisebbségi helyzetben lévő személyek valódi egyenlőségét a Nemzeti Kisebbségek Védelmének Keretegyezménye. A kormányok éves nemzeti jelentései pedig hozzájárulnak ahhoz, hogy ellenőrizhetővé váljon, mennyire tartják be az egyezményt az államok. Felhívta továbbá a figyelmet a kisebbségek aktivitásának szerepére az ellenőrzés hatékonyságának növelésében.

A Határon Túli Magyarok Hivatalát C. Tóth János tanácsos képviselte, aki folytatta a *kisebbségpolitikával* kapcsolatos kérdéskört. Szólt arról, hogy más lesz a helyzet azon országok esetében, amelyek velünk együtt lépnek az unióba, más a közeljövőben, illetve a később belépők esetében. Hazánk csatlakozása után remélhetőleg könnyebbé válik a szomszédos magyar közösségek kapcsolódása az anyaországhoz. Bemutatta a magyar kormány törekvéseit, amelyek a kapcsolatok erősítését, a stabilitást és a nemzeti önazonosság-tudat erősítését szolgálják elsősorban azzal a céllal, hogy egyetlen közösség se érezhesse úgy, hogy megfélemeznek róla. Ezután a határon túlra nyújtott támogatások alapelveit sorolta fel, külön kitért az oktatási-nevelési támogatásokra. Hangsúlyozta, hogy a művelődés, a közoktatás, a felsőoktatás kiemelten támogatandó területek. Végezetül szólt arról, hogy a bolognai folyamatok révén versenyképes felsőoktatás, az informatikai fejlődés segítségének köszönhetően az egész Kárpát-medencét átfogó, korszerű virtuális könyvtárhálózat jön létre.

Szabó Pál, az ELTE oktatója előadásában arra kereste a választ, hogy *milyen tevékenységet jelent az EU regionális politikája*, mi indokolja létét és jelentős súlyát, valamint e politika *hol, miért és hogyan* avatkozik be Európa társadalmi-gazdasági életébe. A regionális politika kérdéskörének alapját és célját az adja, hogy Európa gazdaságának fejlettsége nagyon heterogén. Az egyensúly megteremtése és a lemaradók fel-

zárkóztatása elengedhetetlenül szükséges. Részletesen beszélt még a régió fogalmának különféle értelmezéséről. A területi beosztásokat gyakran változtatják, már csak azért is, hogy az elmaradottabb így támogatásban részesülhessen. Ezt több példával is alátámasztotta az előadó. Bemutatta a centrum területeket, a perifériákat, és utalt arra, hogy a bővüléssel újabb térszerkezetek jönnek létre. A különféle támogatások célkitűzéseit három pontban foglalta össze: a legelmaradottabbak és a gazdasági nehézségekkel küzdők segítése, továbbá a munkanélküliség aránya szerinti oktatási-képzési és foglalkoztatási támogatás.

Mivel a könyvtárak támogatói a civil kezdeményezéseknek, amelyek egyre inkább megerősödnek, meghívtuk *Pocsajiné Fábian Magdolnát*, aki nemrégiben lett a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) Tanácsának tagja. A *civil szervezetek lehetőségeiről* beszélt az *európai uniós*

csatlakozás folyamatában. Bemutatta a magyarországi civil szektor helyzetét. Elmondta többek között, hogy elsősorban a sport és a szabadidő területén alakulnak, de szaporodnak az oktatási, szociális és egészségügyi szférában is. Sok hálózat, intézmény bekapcsolódik a civilek támogatásába, civil szolgáltatóházak, irodák jöttek létre. A legtöbb segítséget az anyagi javak megteremtéséhez, érdekeik képviseléséhez igénylik. Az információközvetítő szerep ellátásához pedig sok szakirányú képzésre és pályázatírási technikákra, elegendő önrészre van szükség. A civil partnerség egyre több pályázat esetében nélkülözhetetlen. Beszámolt még a határ menti együttműködésen alapuló legjelentősebb pályázati eredményekről (civil adatbank, a közös tréningek szervezése nyolc megye bevonásával, illetve a román fél koordinálásával három országot érintő EU-s felnőttoktatási projekt). Felhívta a figyelmet arra, hogy az NCA is biztosít különféle pályázati lehetőségeket.

Az előadásokat követő beszélgetések során a hallgatóság az autonómiával, az eurorégióval, továbbá a pályázati lehetőségekkel és a finanszírozási problémakörrel kapcsolatos kérdéseket vetett fel. A konferenciához jól kapcsolódott a *Kisebbségek Európában* című kiállítás, amelyet az Országos Idegennyelvű Könyvtár és az Európa Tanács Budapesti Információs és Dokumentációs Központja biztosított számunkra. Az est fénypontja pedig az a baráti találkozó volt, ahol a gyulai Mogyoróssy János Városi Könyvtár és az Informatikai és Könyvtári Szövetség konferenciájának résztvevői a mi vendégeinkkel cserélték ki tapasztalataikat.

A második napon elsőként *Ramháb Mária*, a kecskeméti Katona József Könyvtár igazgatója tartott előadást *A könyvtárak előtt álló kihívások az EU-csatlakozás után* címmel. A nyilvános könyvtárak szerepéről elmondta, hogy az olvasás válságától való félelem ellenére megmaradt a könyvtárnak a tudást és a kultúrát összegyűjtő, megőrző és közvetítő szerepe, amellet, hogy minőségi szolgáltatásokra és megújulásra kész, képes vállalkozni az esélykülönbségek csökkentésére, a dokumentumokhoz való szabad hozzáférés biztosítására. A kihívások szempontjából komoly értéket képviselnek szakmai tradícióink, amelyek a következők: a törvényi szabályozottság, a hálózatba szervezettség, a gépesítettség (a MOKKA), a szakképzettség, a jól működő nem-

zetközi, intézményközi kapcsolatok. Bizonyítottan növekszik a szolgáltatások iránti érdeklődés, ami elmondható a szakma megbecsültségéről is. Az előadó a magyar könyvtárügy gondjai közül kiemelte az egyes könyvtártípusok átfedtségét, a túlzott elaprózottságot, a dokumentumcentrikusságot, a szélsőséges működési feltételeket és az elszigeteltséget. Önerőből képtelenek a fejlődésre, az ellátás többféle típusának megszervezésére van szükség. A rendszerbe kapcsolódás, a gépesítettség sokat segít a végponti szerepben lévő könyvtáraknak is a helyben szükséges ismeretek közvetítéséhez. Majd kitért a most kialakulóban lévő Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerre, melynek célja a hatékonyabb könyvtári ellátás, amely határon átjáró szolgáltatások bevezetését is lehetővé teheti.

Koreny Ágnes, az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának információs referense *a könyvtárak szerepéről, a csatlakozással kapcsolatos tájékoztató munkáról* beszélt alapos részletességgel. Bemutatta az EU információs és dokumentációs rendszerét és a delegációt. Felhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy minden tagjelölt országban működik hasonló jellegű intézmény. Ezután a legfontosabb dokumentumokat, adatbázisokat, honlapokat ismertette. Kiemelte azokat az információs és dokumentációs hálózatokat (EDC, DEP, EIC, IRC, EP), amelyek a csatlakozásra váró országok számára is elérhetők. Majd a EU legfontosabb információs kiadványainak ismertetésével folytatta, amelyek a következők: a naponta húsz hivatalos nyelven megjelenő Official Journal, a hivatalos dokumentumok között nagy jelentőséggel bíró Fehér és Zöld Könyvek, a havonta megjelenő Bulletin of the European Union és a General Report (éves vagy általános jelentés az EU intézményeiről). Bemutatta azokat a honlapokat is, amelyek általános információkat adnak az EU-ról. Az előadásának anyagát felajánlotta másolásra, ami az érdeklődők számára nagyon hasznos, mivel rengeteg honlap elérhetőségét tartalmazza.

A Békés megyéhez sok szállal kötődő *Forman Balázs*, aki a Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem oktatója, *a nemzetközi intézményi együttműködési lehetőségek és testvérvárosi kapcsolatok jelentőségét mutatta be* előadásában. Elmondta, hogy ezek a kapcsolatok régebben formálisak voltak. Ma már megváltoztak a tartalmak, sőt, az unió is hozzájárul ilyen kap-

csolatok ápolásához. A partnerválasztásnál fontos a hasonlóság, de sokszor történelmi (határ-változás, kitelepítés) vagy földrajzi (közelség) okok is indokolhatják. Egyéb célok is számításba jöhetnek, például több várost nagy cégek fognak össze azért, hogy egy befektetés érdekében jobb pozícióba kerüljenek. Az ilyen összefogások a hatékonyabb érdekérvényesítést is előmozdíthatják (pl. a bányászvárosok esetében). A testvérvárosi kapcsolatok a nagyobb nemzetközi együttműködés első lépcsői lehetnek, kultúraközvetítő szerepük egyben erősítheti az európai identitást, de a helyi vállalkozók partnerkeresését is segítheti. Az előadó részletezte a városi hierarchia szintjeit a globális hatalommal bíró város-tól (mint London, Párizs) a kis országok fővárosáig (l. Budapest, Prága). Végezetül jó néhány magyar város – köztük több Békés megyei – sikeres együttműködését említette az előadó.

A városok együttműködését bemutató előadás után a *Kárpát-medencei együttműködés kiemelkedő példáját* ismerhettük meg két előadó, *Bakó Anna* és *Szilágyi Erzsébet*, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) munkatársai tolmácsolásában.

A *Schola Orbis CD, magyar iskolatörténelmi adattár* a széles körű összefogásnak (iskola, könyvtár, művelődési központ, levéltár) és a vállalkozó kedvnek a „kézzelfogható eredménye”. Az adatbázis tíz éve épül, a feldolgozásnak nincsenek időbeni, illetve földrajzi korlátai. A program célja: megmutatni az ezer éve létező iskolák múltját és a jelenlegi határokon is átnyúló történetét. A programtelepítés után a partnerek önállóan dolgoznak konzultációs lehetőség igénybe vétele mellett, az összesítés, ellenőrzés, kiegészítés az OPKM-ben történik. A kész iskolatörténelmi adatbázis a legfontosabb ismereteket, információkat (épület, pedagógus, neves diák, érettségizettek, irodalom, képek) tartalmazza, és folyamatosan bővíthető. Sajnos közkinccsé tétele még nem megoldott, kizárólag a közreműködők kapnak belőle egy-egy példányt, és az OPKM-ben lehet még megtekinteni.

Pribojszkiné Kása Anikó programmenedzser előadásában azokat a *pályázati lehetőségeket mutatta be, amelyek a határon is átnyúlnak (Phare-CBC, Interreg)*. A CBC (Cross-Border-Cooperation) program keretében nyolc év alatt összesen 135 millió euró pályázati forrás volt felhasználható a különböző határ menti térségek-

Gyula címere

ben. Ezekbe a projektekbe a könyvtárak és a civil szervezetek is bekapcsolódhattak, így lehetővé vált a magasabb szintű együttműködés. A legtöbb pályázható téma a Magyarország–Románia program keretében jelent meg, de a magyar–román–szerb program is említésre méltó. Az eddig jelentős eredményeket felmutató Phare programokat fokozatosan az Interreg Közösségi Kezdeményezési programok váltják fel. Ezek (Interreg IIIA, IIIB, IIIC) azzal a céllal jöttek létre, hogy a határon átnyúló gazdasági kapcsolatokat, a közlekedési hálózat, a környezetvédelem fejlesztését és a Strukturális Alapok programjaival kapcsolatos tapasztalatcseréket támogassák. A tervezett prioritások: a határ menti terület térségi, fizikai és infrastrukturális integrációjának erősítése, a piacok integrációja és a helyi közösségek közötti koherenciát erősítő kooperációs kezdeményezések támogatása. A megvalósításra nemzetközi pályázati felhívások jelennek meg a határ menti régió mindhárom oldalán, amelyekre érdemes lesz figyelni.

Billédiné Holló Ibolya projektkoordinátor az *EU közgyűjteményi projektjeiben rejlő együttműködési lehetőségeket* fejtegette ki előadásában. Az Európai Bizottság Információs Társadalom Igazgatóság közkönyvtári projektjei, a PubliCa, a PULMAN és a CALIMERA elsősorban a felhasználók igényeinek kielégítése céljából jöttek létre. Ezek a projektek egymásra épülnek a közkönyvtárak, a helyi múzeumok és a levéltárak együttműködésével, a jelenleg létező technológiák legjobb kihasználásával. A legújabb projekt a CALIMERA, amelynek első lépése a Community Memory – Közösségi Emlékezet kutatási programjának előkészítése. Kiírása 2004–2005-ben várható, negyvenhat nemzetközi és hazai partnerrel együttműködve valósulhat meg, fő feladata a kulturális tartalomszolgáltatás. Típusainak bemutatásánál kiemelte, hogy „kultúra minden, amit cselekszünk”. A programnak támogatnia kell az etnikai, kulturális, nyelvi, vallási sokszínűség megőrzését. A közösségi emlé-

A konferencia másik helyszíne, Gyula

kezet az egyszerű felhasználó számára a társadalmi és kulturális felzárkóztatást, a helyi identitás megőrzését, a távoli információforrások elérését és a helyi tevékenységek, események hozzáférhetővé tételét jelenti Európa minden otthonából és minden gépéről.

Bakos Klára, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének (MKE) elnöke szükségesnek tartja, hogy az MKE stratégiájában, alapszabályában régóta szereplő határ menti együttműködések formális és tartalmi elemei folyamatosan változzanak. Most is kellene érdemi változtatások, például (konkrét tervként) a vándorgyűlés kerekasztal-beszélgetéseit felváltaná az önálló szekció, ahol a cselekvő, aktív részvétel jelenik meg.

A konferencia címében is megjelenő határok nélküliség azt jelenti, hogy az együttes cél a felhasználó szolgálata, mindegy, hogy határon innen vagy túl van-e a könyvtár. A szakma együttesen „megy” az Európai Unióba, bárhol is legyen a könyvtár. Az EU-hoz való csatlakozás után még inkább szükség lesz kommunikációs ismeretekre, illetve stratégiára, amivel jól lehet szolgáltatásokat eladni, valamint azokra a kapcsolatépítési és pályázatírási technikákra, amelyek nélkülözhetetlenek már ma is. Ugyancsak fontos a jogharmonizáció, az idegen nyelvű kommunikáció, hiszen olykor előnyben részesülnek a három országot is érintő pályázatok. Megemlítette még, hogy a magyar könyvtárosok hatodik világtalálkozóján a szomszédos egyesületekkel a partnerség jegyében fogják kialakítani a közös stratégiát.

Házigazdaként *Ambrus Zoltán* volt az utolsó előadó. Kérdésselvetésére, hogy érdemes-e más funkciót befogadnia a könyvtárnak, azonnal választ is adott. Meg kell ragadni minden olyan

lehetőséget, amely integrálható a könyvtár tevékenységébe. Különösképpen igaz ez az *európai információs pont szolgáltatásaira*, ezt a tevékenységet az állami támogatás csak megerősítheti. Az ötlet Finnországból származik, ahol a könyvtárakra alapozták ezt a szolgáltatást. A könyvtárak Magyarországon is alkalmasak erre, hiszen minden adottságuk megvan hozzá. Ezek közül különösen fontos a hálózati kapcsolati érték. Kétféle tevékenység az, amit várnak tőlünk: egyfelől a dokumentumokra épülő ügyfélszolgálat (az irodai szolgáltatás és a számítógép-használat), másrészt a rendezvényszervezés, amely túllépi a könyvtár falait, többek között fesztiválokra való részvétellel, illetve a hálózaton belüli együttműködéssel. A sok előny miatt azzal lehet biztatni a belépésre váró országokat, hogy érdemes és tanulságos kihasználni a lehetőségeket, hiszen ilyen módon lehet csak megszólítani olyan intézményeket, amelyek egyébként nem vennék igénybe a könyvtár szolgáltatásait. Végezetül felajánlotta mindenkinek a Békés Megyei Könyvtár módszertani segítségét ehhez a munkához.

Az „információdömping” és a tartalmas előadások ellenére is felmerültek még kérdések, kis csoportokban kialakultak eszmecserek. Ezt a napot is „lazább” program zárta, a *Bárka* folyóirat bemutatkozása, amely igazi élményt nyújtó felolvasás volt a humor jegyében.

Szombaton már mindenki maga szervezte programját, amibe egy kis gyulai fürdőzés is beleférhetett. A konferenciára szabott idő rövidsége ellenére bízunk abban, hogy kollégáink nem hiába jöttek el, sok értékes információt vittek el tarsolyukban, és a jövőben is szívesen vállalkoznak további együttműködésekre.

Lonovics Lászlóné